

VERSLAG VAN EEN WERKBEZOEK VAN KARIMI ALS OVSE PA SPECIAAL GEZANT CENTRAAL-AZIË AAN TURKMENISTAN, KAZACHSTAN EN OEZBEKISTAN VAN 5 TOT EN MET 12 APRIL 2024

Vastgesteld 6 september 2024

Eerste Kamerlid Farah Karimi (GroenLinks-PvdA) leidde van 5 tot en met 12 april 2024 een internationale delegatie naar Turkmenistan, Kazachstan en Oezbekistan in haar rol van Speciaal Gezant voor Centraal-Azië van de OVSE Parlementaire Assemblée (OVSE PA). In Kazachstan en Oezbekistan werd zij vergezeld door parlementsleden uit de betreffende landen en collega's uit Spanje en Oostenrijk. De focus van het bezoek was in samenspraak met de Centraal-Aziatische delegaties naar de OVSE PA bepaald en betrof versterking van de regionale samenwerking, klimaatverandering en het bevorderen van vrouwenemancipatie. Het centrale thema was de verschillende gevolgen van klimaatverandering voor de regio en in het bijzonder voor waterschaarste. In de drie landen werden gesprekken gevoerd met diverse (vice) Ministers, parlementsvoorzitters en -leden, academici en instituties.

Een algehele impressie van het werkbezoek is dat grensoverschrijdende samenwerking tussen de Centraal-Aziatische landen inzake watermanagement aangegeven wordt als cruciaal. Dit verloopt steeds beter hoorde Karimi tijdens de gesprekken. «De realiteit van vandaag in Centraal-Azië wordt bepaald door een veelheid aan mondiale, regionale en nationale uitdagingen. De mensen in deze regio ondervinden nu al de ernstige gevolgen van de klimaatverandering. Met stijgende temperaturen, een aanzienlijk verlies aan biodiversiteit en waterschaarste die een dagelijkse realiteit worden, bestaat er een politieke consensus en een diep begrip dat geen van deze landen deze problemen geïsoleerd kan aanpakken,» merkte Karimi op. «We zijn getuige geweest van een sterke politieke wil om de regionale en mondiale samenwerking te versterken. In dit streven is het daarom uiterst belangrijk dat we onze interparlementaire samenwerking versterken om te leren van beste praktijken en deze over te nemen.» Zorgelijk is de aanleg van het Qosh Tepa-kanaal door Afghanistan waarbij water uit de Amy Darya rivier wordt afgetapt, met grote gevolgen voor Oezbekistan en Turkmenistan die stroomopwaarts zijn gelegen. Zo goed als mogelijk proberen de autoriteiten hierover contacten te onderhouden met de Taliban.

In alle gesprekken kwam de opdroging van het Aralmeer aan de orde, een grootschalige, door mensen veroorzaakte ramp, waarvan nog slechts 10 procent over is van de omvang in 1960. Dit is veroorzaakt door irrigatieprojecten voor katoenteelt door de Sovjets. Aan het einde van het werkbezoek bezochten de parlementsleden de voormalige vissersplaats Muynak in Oezbekistan. Voorheen lag dit dorp aan de rand van het Aralmeer, nu liggen er scheepswrakken en vindt beplanting van de drooggevalle oevers plaats met saxaulus-vegetatie. Deze winterharde, zouttolerante boomsoort helpt de bodem te stabiliseren, de luchtkwaliteit te verbeteren en de gevolgen van zand-zoutstormen te verminderen. Karimi: «Het is van groot belang bewust te zijn van de gevolgen van door mensen veroorzaakte milieuschade. Dat hebben we met eigen ogen gezien. Zorgelijk is nu ook de opdroging van de Kaspische Zee.»

Tijdens de jaarvergadering van de OVSE PA in Boekarest eind juni 2024 heeft Karimi alle collega parlementsleden geïnformeerd over haar bevindingen en heeft de assemblee een resolutie «Addressing the Multifaced Impacts of Climate Change and Water Scarcity in the Central Asian Region through enhanced Regional Cooperation and Parliamentary Dialogue» aangenomen (bijgevoegd). Ook organiseerde zij een *Side Event* getiteld «Climate Change and Water Scarcity in Central Asia» met sprekers: Amb. Bakyt Dzhusupov, Co-ordinator of OSCE Economic and Environmental Activities, Amb. Askhat Orazbay, Chairman of Executive Committee of International Fund for Saving the Aral Sea and Dr. Volker Frobarth, Head of the OSCE Programme Office in Astana. In Astana werd de delegatie zeer hartelijk ontvangen door de Nederlandse ambassadeur, Nico Schermers, en zijn team, die een receptie hadden georganiseerd waarbij diverse vertegenwoordigers van internationale organisaties en betrokken uit het land waren uitgenodigd. En marge van de gesprekken bezocht de delegatie in Astana het *Museum of the Energy of the Future* «Nur Alem», in Almaty het *Sports Centre Medeo and Shymbulak Resort* en het Savitski museum in Karakalpakstan, de autonome republiek van Oezbekistan.

Turkmenistan 5–6 april

Op 5 april begon Karimi haar werkbezoek met een gesprek met ambassadeur Kaha Imnadze van het United Nations Regional Centre for Preventive Diplomacy for Central Asia (UNRCCA) in de Turkmeense hoofdstad Asjchabad. Hij wees erop dat UNRCCA een speciale «politieke» missie is, met een regionale dimensie maar – in tegenstelling tot andere soortgelijke missies – zonder vredeshandhavingscontingent. Wat betreft regionale samenwerking benadrukte hij het belang van persoonlijke contacten en vertrouwen tussen de politieke leiders van de Centraal-Aziatische staten. Er is een gebrek aan een regionaal institutioneel kader, met de jaarlijkse consultatieve vergadering van de staatshoofden als de belangrijkste en enige vorm van regionale samenwerking (er bestaat momenteel echter geen institutionele structuur, zoals een permanent secretariaat). Waterschaarste is een complexe en multidimensionale kwestie met invloed op alle gebieden: van veiligheid tot mensenrechten. De ontwikkeling van het Qosh Tepa-kanaal in Afghanistan baart Centraal-Aziatische landen zorgen, waarbij Turkmenistan en Oezbekistan direct betrokken zijn en Kazachstan en Kirgizië indirect. De grootste zorg is de inadequate constructie en het technologische aspect van het kanaal, waardoor de hoeveelheid water die de Centraal-Aziatische landen bereikt aanzienlijk kan afnemen (de mogelijke schade is in dit stadium zeer moeilijk in te schatten). Hoewel de problemen met het leiderschap van de Taliban blijven bestaan, kiezen de landen voor een pragmatischer aanpak van de samenwerking met Afghanistan.

Vervolgens sprak Karimi met de voorzitter van het parlement en tevens hoofd van de nationale OVSE PA-delegatie, Dunyagozel Gulmanova in aanwezigheid van andere parlementsleden Serdar Gaypov, Jennet Ovekova en Batyr Baylyyev. De voorzitter sprak haar waardering uit voor het toegenomen engagement en de samenwerking van Turkmenistan met de OVSE in de afgelopen jaren. Dialoog, vertrouwensopbouw en neutraliteit zijn de speerpunten van Turkmenistan in de internationale arena. Het land zet zich in voor VN-resoluties en internationale verbintenissen met betrekking tot het Aralmeer en het Kaspische Zeegebied en steunt het werk van het Internationaal Fonds voor het redden van het Aralmeer (IFAS).

De volgende ontmoeting was met vice-minister van Buitenlandse Zaken, Myahri Bashimova. Zij benadrukte de uitstekende samenwerking van Turkmenistan met de OVSE, vooral in de parlementaire dimensie. Ze wees op de resultaten van de neutraliteitsconferentie in Asjchabad in 2023 en bedankte de OVSE PA voor samenwerking en verwelkomde het idee van de OVSE PA-conferentie in de Turkmeense hoofdstad in november. Ze wees erop dat de neutraliteitsstrategie van Turkmenistan zeer gunstig kan zijn voor de OVSE en dat Turkmenistan hierdoor open en vriendschappelijke communicatiekanalen kan onderhouden met alle OVSE-landen die deelnemen aan de OVSE.

Op het Ministerie van Milieubescherming sprak de delegatie met Charygeldi Babanyazov. Het ministerie is onlangs opgericht (juli 2023) waarmee Turkmenistan grote aandacht toont voor de impact van klimaatverandering. Hij informeerde de delegatie over de recente bijeenkomst van alle Centraal-Aziatische milieuministers in Asjchabad op 4–5 maart 2024 en bedankte voor de betrokkenheid van de OVSE SG daar, waarbij het belang van voortzetting van C5 (Centraal Aziatische landen) + OVSE formaat werd benadrukt. De deelnemers bespraken de dringende kwesties van klimaatverandering in de regio en voorstellen voor de oprichting van een Regionaal Centrum voor Klimaatveranderings-technologieën. Er werd een update gegeven over de recente toezeggingen van Turkmenistan met betrekking tot de vermindering van gasemissies en de toezegging van methaan.

Op 6 april sprak Karimi met de voorzitter van het Staatscomité voor Watervoorraden, Durdy Genjiyev. Hij gaf de reikwijdte van de verantwoordelijkheden en activiteiten van het comité aan: die omvatten voornamelijk het waarborgen van de watervoorziening aan openbare nutsbedrijven en huishoudens, landbouw- en industriële sectoren. Er wordt samengewerkt met verschillende internationale belanghebbenden, waaronder de OVSE, op het gebied van modernisering van waterbeheerdiensten. Effectief waterbeheer en grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van water is een belangrijke factor van regionale stabiliteit in Centraal-Azië.

Er volgde een ontmoeting met de voorzitter van de Vrouwenunie, Akjemal Durdyeva. De Vrouwenunie is gericht op productieve samenwerking met OVSE bij een aantal projecten. Turkmenistan werkt aan gelijke kansen voor mannen en vrouwen en ondersteunt volledige deelname van vrouwen aan het openbare en politieke leven. Ze beschreef een aantal wetswijzigingen in de afgelopen jaren met betrekking tot de bescherming van de rechten van vrouwen, waaronder sociale en economische rechten. De Vrouwenunie is een zelf-gefinancierde, niet-gouvernementele instelling die losstaat van de regering. Prioriteitsgebieden van het werk van de Unie zijn gendergelijkheid, zorg voor moeder en kind, ondersteuning van vrouwen en aandacht voor hun beroepen. De Unie werkt nauw samen met het parlement aan gendergerelateerde wetgeving.

Het eerste gesprek in de hoofdstad Astana in Kazachstan was met de Minister van Gezondheidszorg, Akmaral Alnazarova. Ze gaf een overzicht van de Aralmeer-crisis, met de nadruk op de gevolgen voor de gezondheid van de bevolking van Kazachstan en Oezbekistan. Vertegenwoordigers van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) waren ook online verbonden. De Minister ging in op de activiteiten van het Internationaal Fonds voor het redden van het Aralmeer (IFAS) – waarvan Kazachstan de komende drie jaar voorzitter zal zijn – en merkte op dat het sinds zijn oprichting in 1993 veel heeft bereikt. De Aralmeer-crisis is een regionaal probleem, benadrukte ze, dat 8 tot 9 miljoen mensen treft en dat Kazachstan en Oezbekistan samen willen aanpakken. De stijgende temperatuur in het Aralmeer (1–2° Celsius per jaar) heeft de bevolking getroffen. Er is een hoge kindersterfte en sterfte onder vrouwen geregistreerd, ook in Oezbekistan. De WHO biedt hulp. Tijdens de bespreking bedankte mevrouw Karimi de Minister voor de ontvangst van de delegatie en betuigde haar medeleven in verband met de overstromingen in Noord-Kazachstan. Zij feliciteerde mevrouw Alnazarova met haar recente benoeming tot Minister. Zij presenteerde de onderwerpen van het bezoek en benadrukte dat deze samen met de delegaties van Centraal-Azië zijn vastgesteld:

- aanpak van de veelzijdige gevolgen van klimaatverandering
- het verbeteren van het gezamenlijk beheer van water en het gebruik van waterbronnen van grensoverschrijdende rivieren; en
- en het bevorderen van toegankelijke schone energiebronnen.

De daling van het waterpeil van het Aralmeer is niet natuurlijk, maar door de mens veroorzaakt, onderstreepte Karimi. In dit verband vroeg zij of het überhaupt mogelijk is om een deel van de schade te herstellen en hoe de OVSE PA daarbij zou kunnen helpen. Minister Alnazarova merkte op dat de autoriteiten bezig zijn met het verbeteren van de infrastructuur van de gezondheidszorg en dat dit werk al in drie districten is voltooid. Er wordt momenteel onderzoek gedaan naar de gevolgen van de milieuramp in het Aralmeer voor de gezondheid van de bevolking en naar de oorzaken van de negatieve gevolgen. Dit onderzoek zal op zijn beurt de autoriteiten in staat stellen om aangepaste antwoorden te ontwikkelen. Ze trok vergelijkingen met de sociale steunmaatregelen (financiële uitkeringen) die in sommige regio's van Kazachstan zijn ontwikkeld, bijvoorbeeld in de regio Abai (vroeger bekend als Semipalatinsk) waar tijdens de Sovjettijd kernproeven zijn uitgevoerd. De autoriteiten werken aan de ontwikkeling van een systeem voor vroegtijdige waarschuwing en snelle reactie. Een ander initiatief om de Aralmeer-crisis aan te pakken is de interparlementaire commissie die twee jaar geleden werd opgericht en wordt geleid door de vice-voorzitters van de senaat van Kazachstan en Oezbekistan. De Minister bedankte de WHO voor haar snelle reactie en technische ondersteuning tot nu toe, waaronder een rapport over de gevolgen voor de gezondheid van de ramp in het Aralmeer. WHO-vertegenwoordiger Skender Sylva voegde een paar punten toe vanuit het perspectief van de WHO. Hij benadrukte dat de situatie in het Aralmeer nijpend is en dat de gevolgen voor de gezondheid ingrijpend zijn. Hoewel er enige inspanningen zijn geleverd om de negatieve gevolgen van deze ramp te verzachten, blijft de bevolking de negatieve gevolgen voor de gezondheid ondervinden. Hij benadrukte de noodzaak van regelmatige monitoring en verder onderzoek naar de gevolgen, met name voor de reproductieve gezondheid en ademhalingsproblemen, en de hoge percentages bloedarmoede onder kinderen.

Het tweede gesprek die dag was met Roman Vassilenko, onderminister van Buitenlandse Zaken. De onderminister ging allereerst in op de situatie in de door de overstromingen getroffen delen van het land, waarbij hij

opmerkte dat de situatie ernstig maar niet onbeheersbaar was. Tot nu toe zijn in totaal 75.000 mensen geëvacueerd. Kazachstan vraagt niet om internationale hulp, maar is dankbaar voor de hulp uit Kirgizië en voor de morele steun. De discussie spitste zich vervolgens toe op hoe de heer Vassilenko de Centraal-Aziatische samenwerking ziet en welke uitdagingen er zijn. De heer Vassilenko bevestigde de relevantie van de door Speciaal Gezant Karimi voor dit bezoek geselecteerde onderwerpen en voegde er nog enkele aan toe: terrorismebestrijding en harde veiligheid. Hij wees op de verbetering van de algemene stemming in Centraal-Azië in het midden van de jaren negentig en in het bijzonder sinds 2018, toen voor het eerst een top van staatshoofden van alle vijf de Centraal-Aziatische landen werd gehouden. De zesde top zou komende zomer in Astana plaatsvinden en zou naar verwachting een aantal documenten goedkeuren en de samenwerking naar een hoger niveau tillen. Tegelijkertijd erkende Vassilenko dat er nog een aantal onopgeloste kwesties zijn, bijvoorbeeld tussen Kirgizië en Tadzjikistan over de afbakening van de grenzen. De hele regio worstelt bovendien met klimaatverandering en waterschaarste die nog worden verergerd door de snelgroeiende bevolking: momenteel 80 miljoen, maar naar verwachting 90 miljoen in 10 jaar. Waterschaarste wordt nog verergerd door het smelten van de gletsjers die de Amu Darya en Syr Darya rivieren voeden. Kazachstan plant twee belangrijke evenementen: «One Water Summit» onder auspiciën van de VN in New York, samen met de Franse president Macron (september 2024); en de Regionale klimaatopgave onder auspiciën van de VN in 2026. Kazachstan heeft ook het voorzitterschap van IFAS voor de komende drie jaar op zich genomen en plant in dit verband een aantal initiatieven. Er werd ook gesproken over de «nieuwe» speler in de waterkwestie: Afghanistan en het Qosh Tepa-kanaal dat het momenteel aan het bouwen is. Dit project zal naar verwachting tot 20% van het water van de Amu Darya rivier gebruiken en zal niet alleen een direct effect hebben op Oezbekistan en Turkmenistan, maar ook een indirect effect op de hele Centraal-Aziatische regio. Hij erkende de aanspraak van Afghanistan op het water van de Amu Darya en de noodzaak om de landbouw te ontwikkelen nadat de drugsproductie aan banden is gelegd, maar benadrukte dat er een verantwoorde oplossing moet worden gevonden (veel water zal worden verspild door het gebruik van primitieve methoden). Vassilenko pleitte voor een pragmatische aanpak en een dialoog met de Taliban over deze kwestie. Kazachstan biedt ook humanitaire hulp en drijft handel met Afghanistan, ook al heeft het land het Taliban-regime niet officieel erkend. Mevrouw Karimi vroeg de onderminister om niet te vergeten de mensenrechtensituatie van vrouwen en meisjes ter sprake te brengen tijdens besprekingen met de Taliban, en benadrukte dat zijn land wel degelijk invloed heeft. Hij verwees naar een door de EU gefinancierd onderwijsproject voor Afghaanse vrouwen in Kazachstan, dat in 2019 van start is gegaan en nu is uitgebreid naar Kirgizië en Oezbekistan. Ongeveer 50 vrouwen profiteren ervan. Helaas staan de Taliban niet toe dat meer vrouwen vertrekken.

Op 9 april werd de delegatie ontvangen op het OVSE programmabureau door het hoofd dr. Volker Frobarth. Ambassadeur Frobarth gaf een overzicht van de huidige presidentiële hervormingen in Kazachstan en de projecten van het OVSE-programmabureau in Astana (POiA) in de drie dimensies. In de eerste dimensie ligt de focus van de hervormingen op de liberalisering en modernisering van de staatsdiensten. In december 2023 werd een mensenrechtenagenda aangenomen. Institutionele aanpassingen omvatten een verdeling van verantwoordelijkheden tussen de Mazhilis en de Senaat. De verkiezingsorganen zijn versterkt, ook op lokaal niveau (maslikhats). In de tweede dimensie worden projecten uitgevoerd op het gebied van corruptiebestrijding, bestrijding van het witwassen van geld en het ontnemen van vermogensbestanddelen. De ambassadeur

benadrukte in het bijzonder de positieve impact die het OVSE-bureau heeft gehad op de nieuwe milieuwetgeving en de verplichte openbare hoorzittingen die moeten worden gehouden wanneer er een effect op het publiek wordt verwacht. Dit is in de geest van het Verdrag van Aarhus. De ambassadeur besprak ook de rol van Afghanistan en het Qosh Tepa-kanaal (de «olifant in de kamer») en wees op de hoge verdampings-snelheid waardoor veel water uit de Amu Darya-rivier wordt verspild. Dit zal de waterproblemen opblazen. Er zijn ook zorgen over de Kaspische Zee, die krimpt en hetzelfde lot zou kunnen ondergaan als het Aralmeer.

Voorts had de delegatie een ontmoeting met de voorzitter van de Senaat van de Republiek Kazachstan, Maulen Ashimbayev, in aanwezigheid van de ondervoorzitter Olga Perpechena. Over de betrokkenheid van Kazachstan binnen de OVSE PA benadrukte de Senaatsvoorzitter dat Kazachstan ondanks de huidige moeilijke situatie overtuigd is van het belang van de OVSE en de OVSE PA en geïnteresseerd is in verdere samenwerking. De PA biedt een platform voor dialoog tussen het Westen en de landen van de voormalige Sovjet-Unie, benadrukte hij. Kazachstan onderhoudt goede betrekkingen met al zijn Centraal-Aziatische burens, benadrukte hij verder. Vier van de vijf buurlanden zijn Turkstalig, maar Tadzjikistan wordt ook als een broederland beschouwd. We zijn één gemeenschap met vergelijkbare tradities en mentaliteit, benadrukte hij. Er worden regelmatig bijeenkomsten van staatshoofden van Centraal-Azië gehouden om verschillende kwesties te bespreken, waaronder milieukwesties. De interparlementaire samenwerking met de andere Centraal-Aziatische parlementen is ook goed. Er is een bilaterale commissie voor waterkwesties tussen Kazachstan en Oezbekistan, evenals andere bilaterale commissies. Ashimbayev verwees ook naar een nieuw, multidimensionaal platform dat vorig jaar werd opgericht: het Interparlementair Forum van Centraal-Aziatische staten dat bijeenkwam in de Kazachse stad Turkistan, die een bijzondere betekenis heeft in de islam. Wat de waterproblematiek betreft, ging de voorzitter eerst in op de overstromingen in Noord-Kazachstan die de grootste in 80 jaar waren en werden veroorzaakt door het plotselinge smelten van de sneeuw en onvoldoende drainage. Hij merkte op dat ook Rusland door de overstromingen was getroffen. Waterschaarste treft de hele Centraal-Aziatische regio, merkte hij op, met dalende rivierniveaus van de Amu Darya en de Syr Darya. Kazachstan probeert de gevolgen van de uitdroging van het Aralmeer te verzachten. Mevrouw Karimi prees de betrokkenheid van de delegatie van Kazachstan bij de activiteiten van de OVSE PA, ook op het gebied van verkiezingswaarnemingen. Ze moedigde Kazachstan ook aan om tijdens de jaarlijkse zitting enkele kandidaten voor het Bureau naar voren te schuiven. Ze benadrukte dat dit bezoek gezamenlijk met de delegaties van Centraal-Azië was voorbereid en dat de OVSE PA-delegatie voor het eerst parlementsleden uit Centraal-Azië omvat om de wederzijdse leerervaring te versterken. Ze deelde ook de plannen voor een aanvullend punt en een nevenevenement over de impact van klimaatverandering op Centraal-Azië tijdens de jaarlijkse zitting in Boekarest. Ze benadrukte het belang van de parlementaire dimensie en verwees naar het samenwerkingsplatform Nederland/Benelux, dat ook een parlementaire dimensie heeft met een secretariaat in Brussel. Dit zou van potentieel belang kunnen zijn voor Centraal-Aziatische delegaties bij het ontwikkelen van interparlementaire samenwerking. Karimi informeerde ook naar het beheer van grensoverschrijdende rivieren en het Qosh Tepa-kanaal en de visie van Kazachstan over hoe om te gaan met de Taliban.

De heer Ashimbayev sprak zijn waardering uit voor de aandacht van de PA voor Centraal-Azië. Hij merkte op dat de Centraal-Aziatische landen veel gemeenschappelijke problemen hebben, zoals waterschaarste en migratie, en benadrukte de noodzaak om aan integratie te werken. De tijd

zal leren welke vorm de samenwerking zal aannemen. Hij beaamde dat de parlementaire dialoog belangrijk is. Er bestaat al een prototype, merkte hij op, verwijzend naar het Centraal-Aziatische Interparlementaire Forum dat vorig jaar in Turkistan bijeenkwam, met de volgende die in Samarkand zal plaatsvinden en een derde die al in voorbereiding is. Met betrekking tot Afghanistan benadrukte hij dat Kazachstan geen officiële betrekkingen onderhoudt met de Taliban en dat het hun methoden niet goedkeurt en ook zijn verantwoordelijkheden ten opzichte van de bevolking van Afghanistan begrijpt. Er moeten wegen worden gevonden om een dialoog met Afghanistan aan te gaan over het Qosh Tepa-kanaal, het gezamenlijk gebruik van rivieren, het milieu, illegale migratie en de illegale drugs-handel.

Wat genderkwesties en huiselijk geweld betreft, deelde de voorzitter de delegatie mee dat de Senaat zich over twee dagen zal buigen over een wet inzake huiselijk geweld, vrouwenrechten en geweld tegen kinderen. Hij sprak de hoop uit dat het strafbaar stellen van huiselijk geweld een preventieve werking zou hebben, maar was zich ervan bewust dat complexere maatregelen nodig zijn.

Vervolgens was er een gesprek met de voorzitter van de Commissie Buitenlandse Zaken, Defensie en Veiligheid van de Mazhilis van het parlement van Kazachstan, Aigul Kuspan, tezamen met andere Mazhilis-leden Yuliya Kuchinskaya (Amanat), plaatsvervangend lid van de OVSE PA-delegatie, lid van de Commissie internationale zaken en defensie, mevrouw Sagandykova (OSDP), lid van de Commissie milieu-beheer en watervoorraden (geen OVSE PA-lid). De parlementsleden benadrukten dat de OVSE een uniek platform is voor de vertegenwoordiging van de belangen van alle deelnemende staten en zij riepen de OVSE-parlementsleden op om samen te werken aan de ontwikkeling van de OVSE PA.

Op het Ministerie van Ecologie en Natuurlijke Hulpbronnen sprak de delegatie met de onderminister, Mansur Oshurbayev. Het ministerie richt zich op de gevolgen van klimaatverandering voor de regio en de prioriteiten van de regering van Kazachstan bij de aanpassing aan klimaatverandering: 1. Watervoorraden; 2. Landbouw; 3. Bosbouw; en 4. Rampenbeheer.

De vice-minister informeerde de delegatie over de nieuwe Waterwet die voorziet in waterbehoud, waterbesparende technologieën en het verstrekken van overheidssubsidies.

Met betrekking tot COP28 deelde de vice-minister mee dat Kazachstan zich had aangesloten bij de wereldwijde. Kazachstan stimuleert ook groene projecten. In antwoord op een vraag van mevrouw Karimi hoe Kazachstan zijn strategie om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen uitvoert, deelde de vice-minister mee dat de milieuwet van 2021 doelen bevat voor de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen. De beste manier om bedrijven zover te krijgen dat ze hun uitstoot verminderen, is door ze te laten betalen voor de uitstoot, merkte hij op.

Een volgende ontmoeting was met Bolat Bekniyazov, eerste vice-minister van Watervoorraden en Irrigatie. Dit is een nieuw ministerie dat nog maar een paar maanden geleden is opgericht. Hij ging in op de nieuwe Waterwet die momenteel wordt besproken in de Senaat en Mazhilis (lagerhuis), die waterbesparende technologieën introduceert. De regering heeft ook een concept aangenomen voor het beheer van waterbronnen tot 2030. Er is gesproken over het dalende waterpeil in de Kaspische Zee. De olie- en gasvoorraden in het bekken van de Kaspische Zee worden ook in de gaten gehouden. Wat overstromingen betreft, werd de delegatie geïnformeerd over een nieuwe website (hydrogov.kz) die overstromings-

scenario's modelleert en informatie verstrekt aan ministeries, zodat zij kunnen voorspellen welke gebieden zullen overstromen.

Op het Ministerie van Cultuur en Informatie informeerde Lyazzat Suleiman de delegatie over het genderbeleid. De Nationale Commissie voor Vrouwen en Demografie, die dit jaar 25 jaar bestaat, voert het genderbeleid uit en is ook verantwoordelijk voor het bestrijden van huiselijk geweld en het bevorderen van de economische positie van vrouwen. Er werd opgemerkt dat Kazachstan en de OVSE al meer dan 30 jaar goed samenwerken op het gebied van genderkwesties, politieke participatie van vrouwen en de bestrijding van huiselijk geweld. Kazachstan heeft de genderkloof op het gebied van onderwijs gedicht. Volgens de OESO wordt het beschouwd als een land met een laag discriminatieniveau omdat het gelijke kansen biedt. Volgens het concept moet de vertegenwoordiging van vrouwen op alle gebieden 30% bedragen. In het parlement ligt de vertegenwoordiging van vrouwen tussen de 18 en 20% en deze is sinds de verkiezingen van maart 2023 gedaald door de verandering van het kiesstelsel. In de lokale maslikhats is het aandeel vrouwen 23%.

De heer Suleiman vestigde ook de aandacht op een aantal initiatieven om de dialoog tussen vrouwelijke parlementsleden in Centraal-Azië te verbeteren, zoals het initiatief van Tanzila Narbayeva, voorzitter van de Oezbeekse Senaat, in 2020 om een platform voor dialoog te bieden. Zij hebben een aantal evenementen georganiseerd, bijvoorbeeld over de rol van vrouwen in technologie en over de bestrijding van gendergerelateerd geweld. Mevrouw Karimi verwelkomde de grote vooruitgang die Kazachstan heeft geboekt op het gebied van gendergelijkheid. Zij onderstreept dat de OVSE PA ook gender- en jeugdprioriteiten heeft en dat zij graag zou samenwerken met het netwerk van vrouwelijke parlementsleden in Centraal-Azië.

Het laatste gesprek op 9 april was met Sungat Esimkhanov, vice-minister van Energie. De heer Esimkhanov deelde de belangrijkste elementen van het beleid van het land op het gebied van hernieuwbare energie. Momenteel is 6% van de energie afkomstig van hernieuwbare energiebronnen (wind- en zonneparken). Als waterkrachtcentrales worden meegeteld, stijgt het aandeel tot 13%. De opwekking van elektriciteit uit steenkool is momenteel goed voor 70% van de opgewekte elektriciteit. Kazachstan heeft een ambitieus doel om in 2060 volledig koolstofneutraal te zijn. 15% van de energie moet worden opgewekt uit hernieuwbare bronnen tegen 2030. Mevrouw Karimi vroeg naar de binnenlandse gevolgen van de toegenomen vraag naar gas. De vice-minister legde uit dat 60% van de bevolking van Kazachstan toegang heeft tot gas. Kazachstan exporteert ook gas naar China. Kazachstan is ook een doorvoergebied voor de export van gas van Rusland naar andere landen. De vraag naar gas neemt inderdaad toe; Kazachstan zal daarom de komende 3–6 jaar extra gasfabrieken bouwen.

Oezbekistan 11–12 april 2024

Op 11 april sprak de delegatie in Tashkent met de vice-minister Jusipbek Kazbekov van het Ministerie van Ecologie, Milieubescherming en Klimaatverandering. Hij gaf een overzicht van de activiteiten van het nieuwe ministerie (<https://www.uznature.uz/en>) dat in 2023 is opgericht in het kader van een administratieve hervorming om ministeries te consolideren en overlappingen op het gebied van milieubescherming te beperken. De vice-minister onderstreepte dat er één milieu is in Centraal-Azië dat geen grenzen kent. Oezbekistan neemt samen met zijn buurlanden de verantwoordelijkheid op zich voor de milieuagenda in Centraal-Azië en een centrum is voor internationale evenementen,

waaronder: de 25e zitting van de Algemene Vergadering van de UNWTO (Wereldorganisatie voor Toerisme) (Samarkand, oktober 2023); de 21^e zitting van de Commissie voor de evaluatie van de uitvoering van het VN-Verdrag ter bestrijding van woestijnvorming (UNCCD) (CRIC21) (Samarkand, november 2023); en de bijeenkomst van de partijen bij het Verdrag inzake de bescherming van trekkende wilde diersoorten (COP14) (Samarkand, februari 2024). Hij benadrukte de goede samenwerking met het parlement en onderstreepte de belangrijke rol ervan bij de ondersteuning van de inspanningen van de regering om over te schakelen op een groene economie.

Het volgende gesprek was met Sadik Safoev, eerste vice-voorzitter van de Senaat van de Oliy Majlis van de Republiek Oezbekistan en hoofd van de delegatie van Oezbekistan bij de OVSE PA in aanwezigheid van enkele andere parlementsleden.

De heer Safoev onderstreepte de toegenomen betrokkenheid van Oezbekistan bij de OVSE PA sinds 2016 en bevestigde dat Oezbekistan zich blijft inzetten voor de interparlementaire dialoog. Verder sprak hij zijn waardering uit over de focus van de delegatie op de milieudimensie in Centraal-Azië en prees hij het initiatief van Speciaal Vertegenwoordiger Karimi om deze delegatie samen te stellen. Alle aspecten zijn belangrijk, maar ecologie is vooral belangrijk, benadrukte hij. De ramp in het Aralmeer is een grensoverschrijdende kwestie die door geen enkel land kan worden opgelost. Hij refereerde aan het belang van de Europese Unie en merkte op dat Oezbekistan werkt aan de ondertekening van een nieuw versterkt partnerschap met de EU. De heer Alikhanov, lid van de ecologische partij die in het parlement is vertegenwoordigd, richtte zich op de uitdagingen met betrekking tot klimaatverandering en het Aralmeergebied. Hij benadrukte dat Centraal-Azië één ecosysteem is en categoriseerde de bedreigingen voor het ecosysteem op vier niveaus: mondiaal, regionaal, nationaal en lokaal. De temperaturen zijn met 1,7 graden Celsius gestegen, twee keer hoger dan de wereldindicatoren, en de gevolgen zijn al zichtbaar. Het watervolume van het Aralmeer is 17 keer kleiner geworden. Het klimaat in de regio is drastisch veranderd. Op twee plaatsen zijn temperaturen van meer dan 49 graden gemeten. Het Aralmeer was ooit het vierde grootste meer ter wereld. Op 18 mei 2021 verklaarde de AVVN het Aralmeer tot een «zone van ecologische innovaties en technologieën». Deze resolutie maakt de ontwikkeling van innovatieve projecten mogelijk om de gevolgen van deze ramp te verzachten. Karimi sloot af met op te merken dat deze bijeenkomst heeft laten zien hoe belangrijk samenwerking en dialoog zijn bij het aanpakken van zulke enorme en veelzijdige uitdagingen. De OVSE en de OVSE PA zijn bereid om Oezbekistan te helpen bij het ontwikkelen van een milieuwet, benadrukte ze.

Voorts werd een bezoek gebracht aan het Internationaal Instituut van Centraal-Azie (IICA), eveneens in Tashkent. Men sprak met de adjunct-directeur Sherzod Fayziev. Het IICA werd opgericht op initiatief van de president nadat deze in 2017 verklaarde dat Centraal-Azië de belangrijkste prioriteit is van het buitenlandse beleid van Oezbekistan. Het mandaat van ICCA is om regionale samenwerking in Centraal-Azië te bevorderen, ook op het gebied van milieu. De regio wordt volgens de directeur geconfronteerd met drie belangrijke problemen: 1. Mondiale geopolitieke problemen; 2. Het probleem van Afghanistan en aanverwante problemen; en 3. Klimaatkwesties. Volgens Fayziev is de politieke wil van de leiders om klimaatverandering aan te pakken een kritieke factor. Hij sloot af met twee belangrijke vragen: hoe kunnen we de overgang ondersteunen en hoe kunnen we groene financiering aantrekken.

Op het Ministerie van Watervoorziening gaf eerste vice-minister Butunbayev een gedetailleerd overzicht van de hervormingen in de watersector en waterbesparende technologieën, waaronder het druppelirrigatiesysteem en slimme waterapparaten (meters waarmee water bij waterpompen online kan worden gecontroleerd). Het doel is om de efficiëntie van pompstations met 15–20% te verhogen. Gekwalificeerd personeel op het gebied van waterbeheer wordt opgeleid. In twee jaar tijd zijn 1.000 personen met een hogere opleiding aangenomen. Mevrouw Karimi vroeg naar de verantwoordelijkheden van het ministerie en of het deze verschillende activiteiten uitvoert. De heer Butunbayev bevestigde dat het ministerie verantwoordelijk is voor de watervoorziening tot aan de eindgebruiker. Het is ook verantwoordelijk voor waterbesparende technologieën en publiek-private partnerschappen, voornamelijk op het gebied van irrigatie en pompsystemen. Het ministerie werkt samen met China en Turkije, voornamelijk met de lokale particuliere sector. Mevrouw Karimi die opmerkte dat dit een door mannen gedomineerde sector is, sprak de hoop uit dat de school ook vrouwen en meisjes zou aantrekken. De heer Butunbayev deelde de delegatie mee dat er ook vrouwen op het ministerie werken, maar aangezien dit een feestdag is, wilde hij hen niet storen. Er zijn ook veel vrouwelijke onderzoekers.

Het laatste gesprek die dag was met ambassadeur Antti Karttunen, OVSE-projectcoördinator in Oezbekistan (PCUz), Sergey Sizov en Silke Kloeffer, beiden Senior Project Officer. Ambassadeur Karttunen gaf een overzicht van de missie en activiteiten van PCUz, die evenwichtig verdeeld zijn over de drie dimensies, hoewel het budget voor de tweede dimensie iets groter is. De begrotingssituatie is vrij kritiek, benadrukte hij, en de vraag van het gastland is groter dan de middelen van de PCUz. Hij vroeg de delegatie de boodschap over te brengen dat extra begrotingsbijdragen zouden helpen om deze situatie op te lossen. De PCUz werkt nauw samen met de regering van Oezbekistan en er is een nieuw OVSE-fonds voor klimaatverandering en veiligheid, maar het mechanisme om fondsen aan te vragen is nog niet operationeel. Mevrouw Kloeffer merkte op dat het duidelijk is dat het klimaat sinds 2017 aanzienlijk is verbeterd. Er was bezorgdheid dat de Rogun-dam in Tadzjikistan tot een conflict met Oezbekistan zou leiden, maar dit is niet gebeurd. Ze ging in op de uitdagingen met betrekking tot het Qosh Tepa-kanaal in Afghanistan.

Oezbekistan probeert te investeren in waterbeheer om water te besparen. De PCUz overweegt om bij te dragen aan de Central Asian Green University die twee maanden geleden in Tasjkent is opgericht en het zal hen helpen bij het ontwikkelen van hun curriculum.

De voorzitter van de delegatie,
Karimi

De griffier van de delegatie,
Bakker-de Jong